

ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ο Άγιος Ιερομάρτυρας Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, είναι ο πολιούχος άγιος των Αθηνών και προστάτης του Δικαστικού Σώματος. Γεννήθηκε στην Αθήνα το ένατο έτος μετά από την γέννηση του Χριστού¹, κατά τα χρόνια βασιλείας του Αυγούστου (27 π.Χ. - 14 μ.Χ.). Οι γονείς του ήταν ειδωλολάτρες με αρχοντική καταγωγή και οικονομική άνεση, γεγονός που τον βοήθησε να αποκτήσει εξαιρετική παιδεία. Η αγάπη του για τη γνώση και τη φιλοσοφία τον ώθησε να μελετήσει πολύ και να επισκεφθεί την Αίγυπτο και τη Μακεδονία. Διετέλεσε μέλος του Ανώτατου Δικαστηρίου του Αρείου Πάγου. Ο Άρειος Πάγος πήρε το όνομά του από το πρώτο δικαστήριο «ανδροφονιών» (εγκλημάτων φόνου) που ιδρύθηκε μεταξύ 1500 και 1300 π.Χ., κατά τους χρόνους της βασιλείας του Κέκροπα και του Θησέα, με έδρα το βραχώδη λόφο του Άρεως που βρίσκεται βορειοδυτικά της Ακρόπολης. Πάνω στο λόφο αυτόν έγινε η πρώτη «φονική δίκη», κατά την οποία οι δώδεκα Θεοί του Ολύμπου δίκασαν τον Άρη. Στο ανώτατο αυτό δικαστήριο της αρχαιότητας μετείχαν ισόβια μέλη οι Αρεοπαγίτες, Η πλούσια μόρφωση, η ενασχόληση με τη φιλοσοφία, η ευγλωττία, η βαθιά σκέψη του και η ενάρετη ζωή του τον ανέδειξαν σε σοφό Αθηναίο ευπατρίδη και σε έναν από τους εννέα σοφούς και αδέκαστους αρεοπαγίτες με μεγάλη φήμη και με εξέχουσα θέση στην τότε αθηναϊκή κοινωνία. Σε μια εποχή, όπου ούτε οι θεσμοί ούτε οι άνθρωποι έμεναν ανεπηρέαστοι από τις πιέσεις της εξουσίας και του χρήματος, ο Διονύσιος ήταν στη συνείδηση των Αθηναίων δικαστής ανεπίληπτου ήθους, που τη συνειδησή του δεν την έκαμπτε καμιά δύναμη². Για το λόγο αυτόν ανακηρύχθηκε και προστάτης των δικαστών.

Περιλαμβάνεται μεταξύ των πρώτων Αθηναίων που πίστεψαν στο Χριστό, μετά την εμπνευσμένη δημηγορία και το κήρυγμα του Απόστολου Παύλου το 51μ.Χ. στον Άρειο Πάγο της Αθήνας. Για τον βίο του διαμορφώθηκαν διάφορες παραδόσεις, σύμφωνα με τις οποίες, κατά την ημέρα της Σταύρωσης του Χριστού, βρισκόταν στην Ηλιούπολη της Αιγύπτου (κοντά στο σημερινό Κάιρο) με τον φιλόσοφο Απολλοφάνη. Μετά το σκότος, αν και μεσημέρι³, αναφώνησε ότι «ή Θεός πάσχει ή το παν απόλλυται»⁴. Η φράση είναι γνωστή και ως «Η η φύσις αλλοιούται ή Θεός πάσχει». Τότε σημείωσε την ημέρα και ώρα του υπερφυσικού αυτού γεγονότος, δηλ. της έκλειψης του ήλιου, προκειμένου να μελετήσει το φαινόμενο, που του δημιούργησε απορία⁵.

Όταν έφθασε στην Αθήνα ο Απόστολος των Εθνών Παύλος, προκειμένου να κηρύξει το Ευαγγέλιο του Χριστού στους Αθηναίους, ανέβηκε στον Άρειο Πάγο και είδε ένα βωμό, πάνω στον οποίο οι Αθηναίοι είχαν

¹ Βικιπαίδεια και Γαλανού Μιχαήλ, «Οι βίοι των Αγίων»

² Από ομιλία του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου

³ "Από δέ έκτης ώρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης" (Ματ. 27,45)

⁴ Βλ. Βικιπαίδεια

⁵ «καί σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος (Λουκ. κγ'44)».

γράφει τη φράση «τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Ο Παύλος άδραξε την ευκαιρία να μιλήσει για τον ένα και αληθινό Θεό ως δημιουργό του ορατού και αοράτου κόσμου και κάλεσε τους Αθηναίους φιλοσόφους να κατανοήσουν και να συναντήσουν το Θεό αυτόν. Στο πύρινο κήρυγμά του ο Απόστολος Παύλος μίλησε για τον Κύριο και το επίγειο έργο του, αλλά όταν οι Αθηναίοι άκουσαν για την ανάσταση των νεκρών, άλλοι άρχισαν να τον χλευάζουν, θεωρώντάς τον φλύαρο και ανόητο, ενώ άλλοι έφυγαν απογοητευμένοι. Όμως, τα λόγια του Αποστόλου Παύλου σαγήνευσαν το δικαστή Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη με την εξαιρετική παιδεία και άγγιξαν τον νου και την καρδιά του. Ο Διονύσιος συγκλονίστηκε από το κήρυγμα του Παύλου, γιατί ακούγοντας τον συναρπαστικό του λόγο, βρήκε την απάντηση στο δυσεξηχνίαστο φαινόμενο που είχε βιώσει επισκεπτόμενος σε νεαρά ηλικία την Ηλιούπολη της Αιγύπτου. Με το εξάισιο κήρυγμα του Παύλου στον Άρειο Πάγο, ο Διονύσιος ανακάλυψε το μεγαλείο του αληθινού Θεού και βρήκε επιτέλους την αιτία του υπερφυσούς φαινομένου της έκλειψης του ηλίου, η οποία κάλυψε όλη τη γη. Έτσι, κατόνησε πλήρως την παντοδυναμία του ενός και αληθινού Θεού και πίστεψε στον σταυρωθέντα και αναστάντα Χριστό. «Τινές δε άνδρες κολληθέντες αύτώ επίστευσαν, έν οίς καί Διονύσιος ό Άρεοπαγίτης, καί γυνή τις όνόματι Δάμαρις, καί έτεροι σύν αύτοίς»⁶.

Ο Διονύσιος βαπτίσθηκε χριστιανός το 52 μ.Χ. από τον Απόστολο Παύλο και το γεγονός αυτό παρακίνησε και άλλους να ασπασθούν τη χριστιανική πίστη, βλέποντας τον κορυφαίο δικαστή του Αρείου Πάγου με το ανεπίληπτο ήθος, την ανυπέρβλητη σοφία και την εξέχουσα θέση στην αθηναϊκή κοινωνία να αποστρέφεται την ειδωλολατρεία και να υιοθετεί τη διδασκαλία του Χριστού. Ακολούθως, κατηγήθηκε βαθύτερα στο μεγαλείο των δογμάτων της χριστιανικής πίστεως από τον Άγιο Ιερόθεο, τον σοφό ιεράρχη του 1ου μ.Χ. αιώνα και εξελέγη επίσκοπος της πόλεως των Αθηνών,⁷ αφού χειροτονήθηκε από τον Απόστολο Παύλο. Λέει ο Ευσέβιος Καισαρείας: «Μαρτυρείται επί τούτοις και τον Αρεοπαγίτην εκείνον, Διονύσιος όνομα αυτού, ον εν ταις Πράξεσι μετά την εν Αρείω Πάγω προς Αθηναίους Παύλου δημηγορίαν πρώτον πιστεύσαι ανέγραψεν ο Λουκάς, της εν Αθήναις εκκλησίας πρώτον επίσκοπον αρχαίων τις έτερος Διονύσιος, της Κορινθίων παροικίας ποιμήν, γεγονέναι ιστορεί». Έτσι ο κοσμικός άρχοντας και δικαστής της Αθήνας κατέστη ποιμένας των χριστιανών της πόλης, με αξιοζήλευτη ταπεινότητα και ιδιαίτερη αφοσίωση στο έργο της διάδοσης της χριστιανικής πίστης. Ο πάνσοφος και δίκαιος ιεράρχης των Αθηνών πήγε στα Ιεροσόλυμα για να γνωρίσει από κοντά την Υπεραγία Θεοτόκο, η οποία ήταν ακόμη στη ζωή. Έτσι είχε την ξεχωριστή ευλογία να δει και να θαυμάσει την ωραιότητα και την αγιότητα της Μητέρας του Χριστού. Βλέποντάς την, μάλιστα, και ακούγοντας τα υπερφυή γεγονότα που εμφανίσθηκαν, έμεινε εκστατικός και είπε «το παρουσιαστικό της, τα χαρακτηριστικά της, η όλη εμφάνιση της μαρτυρούν, ότι είναι πράγματι Μητέρα Θεού».⁸ Επίσης, πήγε ξανά στα Ιεροσόλυμα και κατά την Κοίμηση της Θεοτόκου, οπότε -κατά την

⁶ Βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων (ιζ' 32-34) και Βικιπαίδεια

⁷ «Εκκλησιαστική Ιστορία» Ευσέβιος Καισαρείας (3, 14, 10)

⁸ Βικιπαίδεια

παράδοση- έλαβε χώρα το παράδοξο γεγονός να αρπαχθεί με νεφέλη μαζί με τους Αγίους Αποστόλους, τον Άγιο Ιερόθεο και τον Άγιο Τιμόθεο και να μεταβούν μέσω των αιθέρων στη Γεσθημανή για να κηδέψουν το σώμα της.⁹ Ως ιεράρχης αφιερώθηκε στο έργο του οδηγώντας στη χριστιανική πίστη το λαό των Αθηνών με πολλή αφοσίωση και αυταπάρνηση, με συνέπεια πολλοί Αθηναίοι, ακούγοντας την πύρινη διδασκαλία του, να ασπαστούν το χριστιανισμό. Ο Άγιος Διονύσιος μαρτύρησε με θάνατο στην πυρά στην Αθήνα το έτος 95 μ.Χ. επί των ημερών του διωγμού των χριστιανών από τον Δομιτιανό (81-96μ.Χ.). Στο Συναξάρι της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως αναφέρεται ότι: «ούτος όλοκαυτοῦται έν πυρί συλληφθείς ύφ' έλλήνων».

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί η εσφαλμένη ταύτιση του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη με τον Άγιο Διονύσιο του 3ου μ.Χ. αιώνα (Saint Denis), ο οποίος υπήρξε ο ιδρυτής της Εκκλησίας των Παρισίων.¹⁰ Η εσφαλμένη ταύτιση δημιουργήθηκε τον 9ο μ.Χ. αιώνα από τον αββά Ιλδουίνο της Ιεράς Μονής του Αγίου Διονυσίου των Παρισίων, ο οποίος εξέφρασε τη λανθασμένη άποψη ότι ο ιδρυτής της Εκκλησίας των Παρισίων είναι ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, τον οποίο εμφανίζει να μεταβαίνει από την Αθήνα, από όπου -σύμφωνα με την άποψή του- εκδιώχθηκε από τους ειδωλολάτρες, στη Γαλλία, την Ισπανία και τη Βρετανία για να διδάξει το λόγο του Χριστού. Η εσφαλμένη ταύτιση του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη με τον Άγιο Διονύσιο των Παρισίων βασίσθηκε στην εσφαλμένη περιγραφή του μαρτυρίου του. Σύμφωνα λοιπόν με τον αββά Ιλδουίνο, ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, που ταυτίστηκε με τον Άγιο Διονύσιο των Παρισίων, μαρτύρησε στο Παρίσι δι' αποκεφαλισμού, στη συνέχεια δε περπάτησε με την κομμένη κεφαλή στα χέρια του μία απόσταση δύο περίπου μιλίων μέχρι που την παρέδωσε στα ευλαβικά χέρια μιας ευσεβούς χριστιανής με το όνομα Κατούλα. Όμως το ορθό είναι ότι, όπως προαναφέρθηκε, ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης μαρτύρησε στην Αθήνα με δια πυράς θάνατο, ενώ ο Διονύσιος των Παρισίων μαρτύρησε δι' αποκεφαλισμού. Εικάζεται ότι η εσφαλμένη αυτή ταύτιση οφείλεται στη φιλοδοξία του ηγουμένου Ιλδουίνου και των μοναχών της Μονής του Αγίου Διονυσίου να έχουν ως προστάτη και ιδρυτή της Μονής αλλά και της Εκκλησίας των Παρισίων όχι τον μάρτυρα Διονύσιο του 3ου μ.Χ. αιώνα, αλλά τον Άγιο Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη, τον περιώνυμο μαθητή του Αποστόλου Παύλου με τη μεγάλη σοφία και τη θεάρεστη επισκοπική του παρουσία και δράση. Δυστυχώς η σύγχυση αυτή υιοθετήθηκε αβάσιμα και έτσι δημιουργήθηκε η εσφαλμένη ταύτιση των δύο αγίων με το όνομα Διονύσιος, παρόλο που το παλαιό μαρτυρολόγιο της Ρώμης¹¹ διακρίνει τον Επίσκοπο των Αθηνών Άγιο Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη με ημερομηνία εορτασμού της μνήμης του την 3η Οκτωβρίου από τον πρώτο επίσκοπο των Παρισίων Άγιο Διονύσιο, του οποίου η μνήμη εορτάζεται στις 9 Οκτωβρίου και ο οποίος μαρτύρησε (δι' αποκεφαλισμού) το 272 ή το 280 μ.Χ. κατά τον διωγμό του Ουαλεριανού ή κατ' άλλους του Δεκίου και ετάφη στον λόφο της Μονμάρτης ή σύμφωνα με άλλη παράδοση στο χωριό St. Denis το οποίο βρίσκεται κοντά

⁹ Βλ. άνω υποσημείωση 8

¹⁰ Εγκυκλοπαίδεια Britannica, Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης.

¹¹ Vetus Romanum Martyrologium

στο Παρίσι, όπου το 626 μ.Χ. κτίσθηκε η περίφημη Μονή του Αγίου Διονυσίου και εναποτέθηκαν τα λείψανά του. Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί ότι ύστερα από την 22/30 Σεπτεμβρίου 1999 εγκύκλιο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, η μνήμη του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη συμπεριλήφθηκε να τιμάται επιπρόσθετα, εκτός από τις 3, και στις 12 Οκτωβρίου, οπότε και ορίσθηκε να τιμάται η σύναξη των εν Αθήναις αγίων¹². Το όνομα του Αγίου φέρει σήμερα ο πασίγνωστος πεζόδρομος στο κέντρο της Αθήνας, περιμετρικά της Ακρόπολης και κάτω από τον βράχο του Αρείου Πάγου, όπου βρίσκεται και το νέο Μουσείο της Ακρόπολης, ενώ εκεί κοντά υπήρχε ναός αφιερωμένος στον Άγιο, ο οποίος καταστράφηκε ολοσχερώς από το σεισμό της 1ης Ιουλίου 1651. Ένας άλλος μικρός ναός του Αγίου υπήρχε και στο Κολωνάκι, ο οποίος κτίσθηκε μεταξύ των ετών 1880-1886 και στη θέση του ανεγέρθηκε ο σημερινός μεγάλος ναός, η ανέγερση του οποίου ξεκίνησε το 1925 σε σχέδια ρυθμού νεομπαρόκ των Αναστασίου Ορλάνδου και Δ. Φιλιππάκη και αποπερατώθηκε το 1931, ενώ η αγιογράφηση έγινε από τον επιφανή ζωγράφο Σπύρο Βασιλείου κατά τα έτη 1935-1939. Συνεπώς, ο ναός αποτελεί και σημαντικότερο έργο τέχνης. Στο όνομα του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη είναι αφιερωμένος και ο Καθολικός Καθεδρικός Ναός των Αθηνών, ο οποίος βρίσκεται στη συμβολή των οδών Πανεπιστημίου και Ομήρου και αποτελεί την έδρα του Καθολικού Αρχιεπισκόπου Αθηνών, ανεγέρθηκε δε το 1853 και εγκαινιάστηκε το 1865.

Σημειώνουμε ότι ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης είναι το κατ' εξοχήν συμβολικό πρόσωπο, στο οποίο συνδυάζονται με ιδανικό τρόπο η αδέκαστη και σοφή δικαστική κρίση με την πίστη στις αρχές του χριστιανισμού. Η αναζήτηση στους θεσμούς του Ελληνικού Κράτους αρχαιοελληνικών και χριστιανικών παράλληλα καταβολών και συμβόλων ούτε νέα ούτε ανεξήγητη είναι. Η αρχαία Ελλάδα, έως την έλευση του Χριστού, δημιούργησε πολλά και θαυμαστά επιτεύγματα στις επιστήμες, στη φιλοσοφία και τον πολιτισμό (γράμματα και τέχνες). Το σύγχρονο Ελληνικό Κράτος, αναγνωρίζοντας με το Σύνταγμα¹³ ως επικρατούσα θρησκεία αυτήν της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, δεν θα μπορούσε παρά να υιοθετήσει τα επιτεύγματα αυτά, χαρακτηρίζοντας ως ατυχείς εξαιρέσεις κάποιες παλαιές και ανιστόρητες εκδηλώσεις βίας προς αρχαιοελληνικούς ναούς που προήλθαν από ακραίους και φανατικούς. Η Ελλάδα, κυρίες και κύριοι, ευλογήθηκε από το Δημιουργό διτώς: αφενός με το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, που οδήγησε σ' αυτό το αρχαιοελληνικό μεγαλείο, του οποίου απλή και μόνο αναφορά απαιτεί ώρες ομιλίας και αφετέρου ως ένας από τους πρώτους τόπους (μαζί με την Ιταλία) που διαδόθηκε και εδραιώθηκε η χριστιανική πίστη, ως θρησκεία της αγάπης, της αλληλεγγύης και της συγχώρεσης. Ο τιμώμενος σήμερα Άγιος είναι σύμβολο αυτού ακριβώς του συγκερασμού των αρχαιοελληνικών και χριστιανικών καταβολών του Ελληνικού Κράτους.-

Αθήνα, 3 Οκτωβρίου 2017.

¹² Βικιπαίδεια

¹³ Άρθρο 3 παρ. 1